

בענין מנחת עכו"ם

א. הקדמה

המשניות במנחות בכמה מקומות נקטו הדין של מנחת עכו"ם בין שאר המנחות. עיין במשנה דף נט. – "יש טעונות שמן ולבונה... הסולת... והחלות והרקיקין... מנחת עכו"ם..." ועיין במשנה דף ס. – "יש טעונות הגשה ואין טעונות תנופה... מנחת הסולת... מנחת נכרים..." ועיין במשנה ריש פרק שביעי דף עב: – "ואלו מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים מנחת הסלת והמחבת... מנחת עובדי כוכבים..."

ומשמע מכל המשניות שיש סוג של מנחת עכו"ם. אבל עיין בפירוש המשניות לרמב"ם (ה:ג) וז"ל (דפוס קאפח) "וכל מקום שתשמע מנחת גוים היא סברה דחוויה לפי שהכלל שהוא למעשה שאין מקבלים מהם אלא עולה הבאה בנדר ונדבה בלבד." לפי הרמב"ם כל המשניות שהביאו הסוג של מנחת עכו"ם, הן שלא כהלכתא. אבל דברי הרמב"ם אינם מוסכמים לכל. כי באמת נחלקו הראשונים אם יש סוג של מנחת עכו"ם להלכה.

המקור לענין הוא שיטת רב הונא במנחות עג. איתא שם – "אמר רב הונא שלמי עכו"ם עולות אב"א קרא ואב"א סברא. אב"א סברא עכו"ם לבו לשמים אב"א קרא 'אשר יקריבו לה' לעולה' כל דמקריב עולה ליהוי".¹ ועיין בהמשך הגמ', "'איש' מה ת"ל 'איש איש' לרבות את העובדי כוכבים שנוודין נדרים ונדבות כישראל – 'אשר יקריבו לה' לעולה' אין לי אלא עולה שלמים מנין ת"ל 'נדבותם' מנין לרבות העופות והיין והלבונה והעצים ת"ל 'נדריהם' לכל נדריהם' 'נדבותם' לכל

¹ ועיין לקמן בהערה 4 לנפקא מינה בין הסברא לקרא.

נדבותם' א"כ מה ת"ל 'עולה' עולה פרט לנזירות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר 'אשר יקריבו לה' לעולה' אין לי אלא עולה בלבד. " ומשמע מדברי ר"ע ורב הונא שיש שני דינים נפרדים: 1. ר"ע סובר שעכו"ם רק מביא עולה, 2. רב הונא מוסיף ששלמי עכו"ם עולות הן.

ולפי דברי ר"ע, נראה פשוט שלעכו"ם יש רק סוג קרבן של עולה ולא קרבן אחר. ויש לחקור בדברי ר"ע האם יש לעכו"ם רק עולה ממש – שמדינא עכו"ם שייך רק לקרבן עולה או מדינא עכו"ם שייך להרבה סוגי קרבנות כמו שלמים ועולות רק דיני הקרבת קרבן עכו"ם דורשים להקריבו כעולה שכולה כליל?

ב. שיטת תוס'

תוס' (מנחות סא: ד"ה בישראל) סובר שיש לעכו"ם קרבן מנחה וז"ל - "ולמאן דאמר שלמי עכו"ם אין מתנדב עכו"ם אלא עולות, במנחות נמי אין מתנדב אלא מנחת נסכים דכוליה כליל. " לפי תוס' גם ר"ע סובר שעכו"ם יכול להתנדב מנחת נסכים. ויש לחקור בדברי תוס' – האם תוס' סובר שעכו"ם שייך רק לקרבן עולה, או האם הוא שייך להרבה קרבנות רק שאופן הקרבת קרבנותיו הוא כהקרבת עולה שכולה כליל?² לפי צד הראשון י"ל שלפי תוס', באמת עכו"ם שייך רק לקרבן עולה וחדש תוס' שמעמדה של מנחת נסכים הוי של עולה ממש. לפי צד השני י"ל בפשטות שתוס' סובר שכמו שעולה כולה כליל גם כן מנחת נסכים כולה כליל. ועיין בגרי"ז וקר"א שם שהקשו על תוס' מהסוגיא הנ"ל במנחות עג: שאיתא שם – "דת"ר 'אזרח' אזרח מביא נסכים ואין עובד כוכבים מביא נסכים... אב"א ר' יוסי הגלילי אב"א ר"ע... לפי ר"ע יש מיעוט מ"אזרח" שעכו"ם אינו יכול להביא נסכים. אז איך תוס' פוסק שיש לעכו"ם מנחת נסכים, לכאורה זה נגד גמרא מפורשת? הגרי"ז והק"א הניחו בצ"ע, אבל יש לתרץ קושייתם בא' משלוש אופנים. העולת שלמה (מנחות סא:) מתרץ "ולק"מ דהברייתא דאזרח לא קאי במנחת נסכים אלא במתנדב נסכי יין לבד ובזבחים דף צ"א אמרינן דלרע"ק המתנדב יין אזיל לסלפים ולא לאישים,

² ועיין בשפת אמת (שם) ור' אריה ליב מאלין חלק ב': מד שנקט כצד הזה.

ולא הוי דומיא דעולה דכליל לאש ולכך אינו מביא נסכים לר"ע, אבל מנחת נסכים דכליל לאישים הוי כעולה. ולפ"ז הא דקתני לר' יוסי הגלילי לבונה ה"ה לר"ע דכולו כליל והוי כעולה ועיין לקמן בפרש"י ד"ה שלמי וכו'. ומפורש בדברי העולת שלמה שתוס' סובר כצד השני בחקירה שלנו – שלפי ר"ע עכו"ם שייך לקרבנות חוץ מעולה רק דדיני ההקרבה צריך להיות באופן שכליל – ואז הוי כעולה ולא עולה ממש. העולת שלמה גם מסביר שתוס' מחלק בין שני סוגי נסכים. דהיינו בין נסכי יין – שאזיל לספלים, למנחת נסכים – דכליל לאישים. ומסביר העולת שלמה שהמיעוט של "אזרח" רק ממעט נסכי יין ולא מנחת נסכים. ועיין לקמן במנחות עד: שהמשה והגמ' שם מחלקות בין מנחות וקרבנות שכולם כליל ובין מנחות וקרבנות שאזלי לספלים ולכהנים. ומשמע שיש נ"מ להלכה ביניהם.

ועיין בחידושי ר' אריה ליב מאלין חלק ב' סימן מ"ד הכותב שצ"ל לפי תוס' שיש גזירת הכתוב אחרת המרבה מנחת נסכים לעכו"ם. ולפי דבריו אין חילוק בין נסכי יין ומנחת נסכים. כלומר המיעוט של "אזרח" ממעט גם יין וגם נסכים, אלא שיש לימוד אחר המרבה מנחת נסכים לעכו"ם.

ואולי יש לתרץ באופן אחר, שלפי החקירה דלעיל יש צד לומר שמנחת נסכים לא הוי כמו שאר מנחות ונסכים – כי זה עולה ממש. ולפי זה, המיעוט של "אזרח" שייך רק לנסכים אבל מנחת נסכים שיש לה דין עולה אינה שייכת למיעוט זה ולכן גוי יכול לקרב מנחת נסכים גם לפי ר"ע.

ולפ"ז יש לתרץ קושית השפת אמת. השפת אמת מקשה (מנחות עג:): אם ר"ע סובר שעכו"ם שייך רק לעולה, אז למה צריך מיעוט למעט נסכים? וע"ש מה שתירץ. ויש לתרץ שהגמ' סוברת בשיטת ר"ע שעכו"ם שייך לכל דבר שכליל לא רק לעולה. ואז לפי העולת שלמה המיעוט ד"אזרח" מלמד שעכו"ם שייך רק לדבר הקרב על גבי המזבח ולא לנשפך לספלים. או לפי דברינו המיעוט מלמד שעכו"ם שייך רק לעולה ממש ולא לקרבן אחר שכליל.

ג. שיטת רש"י (המפרש)

רש"י (עג: ד"ה שלמי העובדי כוכבים) גם כן סובר שיש לעכו"ם קרבן מנחה וז"ל – "עובד כוכבים שנדר להביא שלמים עולות הן ואין

נאכלין וה"ה דמנחתן כליל. לפי דברי רש"י רב הונא סובר שעכו"ם שייך לא רק לעולה אלא לכל דבר כליל. ויש להסביר שלפי רש"י הדיון של "שלמי עכו"ם עולות" אינו דין בקרבנות השייכים לעכו"ם, כי עכו"ם שייך להרבה סוגי קרבנות, אלה זה דין בהקרבת קרבן עכו"ם, שצריך להקריב קרבן עכו"ם באופן שכליל לגמרי. וזה משמע מתוך דבריו (ד"ה כל דמקריב) שמבאר "שיהא דין עולה שאין נאכלת ולא דין שלמים" – ומשמע שזה לא עולה ממש רק שנקרב כעולה וזהו כוונתו "דין עולה" ולא שזה עולה ממש. ולפי זה יש לומר שכל עבודה השייכת למנחה קודם הקרבתה גם כן שייכת גבי מנחת עכו"ם רק שיש דין בהקרבה שצריך להיות כולה כליל. ועיין בשפת אמת (מנחות עג): שדברי רש"י הם רק בה"א אבל במסקנת הגמ' שהביאה שיטת ר"ע, עכו"ם שייך רק לעולה ולא לקרבן מנחה. ועיין בדברי הזבח תודה (שם) שנקט בפשטות שרש"י סבר ככה רק בה"א אבל למסקנא עכו"ם שייך רק לעולה, שאם לא כן למה עכו"ם לא יכול להביא נסכים ולבונה? ויש לתרץ, שלפי שיטת רש"י גם במסקנא עכו"ם יכול להביא מנחה רק שצריך להקריבה כליל. כי באמת רש"י לא כתב בשום מקום שהוא חוזר. ואולי לשיטת רש"י עכו"ם גם יכול להביא לבונה וכמו שנקט העולת שלמה בדברי תוס', ורק מחמת המיעוט של "אזרח" עכו"ם אינו שייך לנסכים. ולפי הבנה זו ברש"י יש לתרץ קושיית המנחת מרדכי על המקדש דוד. עיין במקדש דוד (סימן ח, ד) וז"ל – "ויש לחקור במנחת עכו"ם אם גם כן אין נקמצות או דרק שהן כליל והווי כמו מנחת חוטא של כהנים לר"ש. ועיין במנחת מרדכי (אות כ"ג) וז"ל "דברי רבינו צ"ע... דמנחת עכו"ם חשוב מנחת נסכים ומנחת נסכים ליכא קמיצה?" ויש לישב שלפי תוס' יש לעכו"ם רק מנחת נסכים אבל לפי רש"י כל מנחה שייכת לו רק שנקרבת כליל ולכן כל עבודה שלפני הקרבה כמו קמיצה גם שייכת.³

ועיין בפירוש הארוך לרב סעדיה גאון (פ' בראשית) שאחד משלושים מצוות שקבלו בני נח עליהם הוא שעכו"ם מביא קרבן מנחה. ועיין במשך חכמה (ויקרא ב: יד) וז"ל, "יזכור כל מנחתך" (תהלים כ) – כהנקרבים מהם אזכרתם לה' בציון. דאלו מנחת נסכים שכולה כליל קרב

³ ועיין רשב"א מנחות עג: ד"ה נתנם לישראל.

גם לבני נח. לפי המשך חכמה עכו"ם שייך לקרבן מנחה. ונקט כשיטת תוס' דהוי מנחת נסכים.

ד. שיטת הרמב"ם

הרמב"ם (מע"ק ג:ב) כותב בפירוש שעכו"ם אינו שייך למנחה, וז"ל "אבל העכו"ם אין מקבלין מהן אלא עולות בלבד שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם, אפילו עולת העוף מקבלין מן הנכרי אע"פ שהוא עובד ע"ז, אבל אין מקבלין מהן שלמים ולא מנחות ולא חטאות ואשמות." הכסף משנה מסביר שהרמב"ם פסק כר"ע, שעכו"ם רק יכול להקריב עולה, ואע"פ שבדרך כלל הרמב"ם פוסק כר' יוסי הגלילי כיון שרב הונא נקט כר"ע, הרמב"ם פסק כוותיה. הקרן אורה והשפת אמת (מנחות עג:) סוברים שלפי הרמב"ם עכו"ם מופקע מפרשת קרבן מנחה. אבל עיין בשפת אמת בתירוץ אחר שיש ה"א שגם לפי הרמב"ם עכו"ם שייך למנחה אלא כיון שהתורה ממעטת נסכים מ"באזרח" שאינו יכול להקריב נסכים אז אפילו שגוי שייך לקרבן מנחה, אין שום מנחה שיכול להביא. ההבדל בין שני הפירושים תלוי בחקירה דלעיל אם גוי שייך רק לעולה או לכל דבר שכליל. המאירי (חולין ה., ושקלים א:ב) גם כותב "אבל אין מקבלין מהם לא שלמים ולא מנחות ולא חטאות ואשמות." הוא הבין כפשטות דסוגיא שאין מקבלין קרבן מנחה מעכו"ם.

בסיכום, יש מחלוקת ראשוניים בהבנת הסוגיא במנחות עג: שלפי תוס', רש"י, רב סעדיה גאון, והמשך חכמה מקבלין מנחה מעכו"ם, אבל לפי הרמב"ם, והמאירי, אין מקבלין מנחה מעכו"ם.

ה. שיטת רב הונא

עד כאן עסקנו בשיטת ר"ע שעכו"ם מביא עולה ונחלקו המפרשים אם זה רק עולה ממש או לא. ועכשיו יש לעיין בחידוש של רב הונא ששלמי עכו"ם עולות. קודם דיבורו של רב הונא היינו סוברים ששלמי עכו"ם לא הוי כלום. ובא רב הונא לחדש ששלמי עכו"ם נהפך להיות עולה. ויש לעיין אם מתחילה נהפך השלמים לעולה או שיש לומר שבתוך העבודה נהפך משלמים לעולה. ואם נקט כצד השני יש להגדיר באיזה זמן בעבודה נהפך הקרבן משלמים לעולה? ויש להקדים,

שבקדשים יש סוג של קרבנות שקרבן נעקר מקרבן אחד לשני כמו שמצינו שנהפך קרבן פסח לשלמים, תודה לשלמים, כבשי עצרת לשלמים, ופרה אדומה לחטאת וכו'. וראיה שאמנם יתכן שקרבן יהפך מקרבן א' לקרבן שני באמצע עבודה היא מתוס' בנזיר (כו: ד"ה והשאר יפלו לנדבה) דאיתא בגמ' "האומר אלו לעולה והשאר לשאר נזירות: דמי עולה יביאו עולה ומועלין בהן, והשאר יפלו לנדבה, ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן." והקשה תוס' "דלמה לא ימעלו אפילו במקצת כיון דנופלין כולן לנדבה דהיינו עולת קיץ למזבח משתמש לה בדמי עולה? וצ"ל דעד שעת הקרבה שמקריבו לעולה לא נפק משם שלמים שהיו עליהם עד הנה." הגרי"ז (מנחות עג: ד"ה אבע"א קרא) טוען "דבהאי קרא גופיה כתוב דין זה דמשנה משלמים שהקדישם לקרבן עולה גם כן דמלבד הדין דאין להם קרבן כי אם עולה, אלא דגם משתנה משלמים לעולה." ונקט הכנסת ראשונים והמקור ברוך שבאמצע העבודה הקרבן נהפך משלמים לעולה, אלא שנחלקו באיזה שלב בעבודה נהפך.⁴ לפי המקור ברוך (חלק ב', י"א)

⁴ ועיין בגמ' עג: "אמר רב הונא שלמי עכו"ם עולות אב"א קרא ואב"א סברא אב"א סברא עובד כוכבים לכו לשמים; ואיבעית אימא קרא, אשר יקריבו לה' לעולה - כל דמקריב עולה ליהוי." ועי' במפרשים שיש נ"מ בין סברא וקרא. ועיין ברמב"ם (מע"ק ג:ב) - "אפילו עולת העוף מקבלין מן הנכרי אע"פ שהוא עובד ע"ז, אבל אין מקבלין מהן שלמים ולא מנחות ולא חטאות ואשמות." אבל, בהלכה ג' פסק: "נכרי שהביא שלמים מקריבין אותן עולות שהעכו"ם לכו לשמים." ועיין ברדב"ז (ד"ה אע"פ שהוא עובד ע"ז) וז"ל "דסד"א טעמא משום דגוי לכו לשמים אבל עובד ע"ז סתם מחשבתו ולכו לע"ז קמ"ל דה"מ בזמן שהוא עושה המעשה אבל כיון שמוסרה לשמים לכו לשמים. והוי יודע שאפילו שמענו הגוי אומר שכוונתו לשם ע"ז בשעת הקרבן אינו נפסל בכך דאין הולכין אלא אחר מחשבת העובד." שלפי הרדב"ז לכו לשמים מלמד שהולכין בתר מחשבת הגוי וכשלוכו לשמים אפילו אם הגוי בדרך כלל עובד ע"ז הקרבן כשר. ועיין בקרן אורה (שם ד"ה אב"א קרא ואב"א סברא) וז"ל - "אבל הרמב"ם ז"ל פסק כר"ע דאין מקבלין מהם אלא עולות אפילו הכי כתב לטעמא דסברא דשלמי כותי עולות משום דלכו לשמים. ולכאורה למה ליה האי טעמא הא מקרא ילפינן עולה אין שלמים לא וי"ל דאיצטריך ליה האי טעמא דיכול להקריבו אע"ג דשלמים נדר וה"א דנדרו לאו כלום הוא ולא יקריב לא עולה ולא שלמים קמ"ל דיקריב עולה משום דלכו לשמים." ונקט בפשטות דלר"ע אינו צריך סברא דלכו לשמים דגזרת הכתוב היא שאין מקבלין מעכו"ם אלא עולה בלבד. אבל רב הונא הצריך סברא זו להסביר החידוש שלו שלמי עכו"ם עולות. ועיין בתחלת דברי הקרן אורה (שם) וז"ל - "לכאורה איכא נ"מ בהני תרי טעמים דלמ"ד סברא לא אמר ר"ה אלא אם נדר סתם שלמים אמרינן שכוונתו היתה לשלמים ולא שיאכלנו הכהן אבל אם בשעת נדרו אמר בפירוש ע"מ שיאכל הכהן הבשר הוי שלמים ולמ"ד קרא גזירת הכתוב הוא בקרבן עכו"ם יהיה כליל ולא יאכל אפילו אמר

שלמי עכו"ם נהפך קודם ההקרבה בתוך העבודה לעולה. ולפי הכנסת ראשונים (מנחות עג:) דיני העבודה הם כשלמים רק שזה נקרב כעולה. ולפי דבריו דין כליל הוא רק דין בהקרבת הקרבן ולא דין בהיקף הקרבנות ששייכים לעכו"ם כמו שחקרנו לעיל. ועיין במנחת מרדכי (על מקדש דוד שהבאנו לעיל סימן ח', כ"ב) שמביא שהגרי"ז מסתפק במח' זו אי מתהפך לעולה או דשלמים הוא אלא דשלמי עכו"ם כליל כעולה (דלא כמו שהבאנו לעיל בחידושיו). ולפי המקור ברוך נ"מ בין קודם שנהפך לאחר שנהפך הוא דין מעילה למ"ד מועלין בקדשי עכו"ם. אם הוי שלמים, בשלמים אין איסור מעילה. ואם הוי כעולה יש דין מעילה. [וע"ש שכותב שיש נ"מ אחרות.] ולפי דברי הכנסת ראשונים יש הרבה נ"מ שכל העבודה היא כשלמים ולא כעולה. המקור ברוך והכנסת ראשונים הביאו ראייה שיש לקרבן עכו"ם שם שלמים מתחילה, מדברי הרמב"ם (הל' ק"פ ד: ט) - "המפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר עד שלא נשתחרר ונשתחרר עד שלא הביא שתי שערות והביא הרי זה מקריבו לשם פסח שאין בעלי חיים נדחים." והקשו המפרשים איזה דיחוי שייך כאן, הלא נכרי שהקדיש פסח כיון שאינו מחוייב בפסח אינו קדוש כלל? ומיישב המקור ברוך והכנסת ראשונים שצ"ל דמותר פסח הוא שלמים. ולמרות שהרמב"ם פסק שנכרי רק יכול להביא עולה ולא שלמים הוא אכן יכול להקדיש שלמים. וחילוק זה בין כח להקדיש לכח להקריב מצינו בספיקו של הקרן אורה (שם)

ע"מ שיאכל הכהן לא מהני." וכן נקט הזבח תודה (שם ד"ה אב"א קרא). ויש נפקא מינה אחרת בין הסברא לקרא, עיין במקור ברוך (שם) וז"ל - "והנראה דאי ילפינן מקרא מיד שהקדיש העכו"ם השלמים נעשים עולות ואין כאן שום חלות שלמים להקרבה דאמר אשר יקריבו לה' הכוונה הוא ההקדש בשעת הקדשו... והתורה גלתה דעכו"ם אין בכחו להקריב שלמים וממילא אין יכול להתפיש קדושת שלמים שאין לך בו אלא חידושו... משא"כ אי נימא דהא דשלמי עכו"ם עולות הוא מצד הסברא ומשום דעכו"ם לבו לשמים. הנה בעצם שפיר מצי עכו"ם להתפיש קדושת שלמים רק דאנן סהדי דעכו"ם לבו לשמים וכוונתו להקריב כליל לגבוה ואע"פ דהוא עומד וצווח דהקדיש לשלמים מ"מ אין אנו משגיחין בדבריו ומשום דאנן סהדי דלבו לשמים אלים טובא וזהו רק בשעת הקרבה אז דין עלינו לעשות עולה אבל קודם הקרבה הלא אין נ"מ לנו שפיר י"ל דעד שעת ההקרבה באמת חל על הקרבן דין שלמים ורק בשעת הקרבה אנו חייבין לעשות עולה." שלפי האב"א קרא אינו נתפס בקדושת שלמים ולפי האב"א סברא הגוי יכול להתפיש קדושת שלמים. וכל יסוד של המקור ברוך בנוי על נ"מ זו. ועיין מה שכתב בהמשך בביאור הרמב"ם לעיל. ועיין בכנסת ראשונים (דף ה', אות מ"ו) שמשמע להפך. ועיין בחידושי ר' אריה ליב מאלין חלק ב' סימן מד.

דנסתפק לפי שיטת הרמב"ם דפסק כר"ע דאין מקבלין מהם אלא עולות אם נדר שאר דבר כגון מנחה או יין ולבונה מה דינן אי נדרו לאו כלום הוא ויוצא לחולין או דילמא זה לא ראוי להקרבה מ"מ הקדש חל עליו. שיש אפשרות שעכו"ם יכול להקדיש אף על פי שאינו יכול להקריב.

ועיין בסוגיא דידן עג: שהקשה הגמ' מברייתא "עובר כוכבים שהתנדב להביא שלמים - נתנן לישראל ישראל אוכלן, נתנן לכהן - הכהן אוכלן." ומשמע שגוי יכול להקריב שלמים ומתרחץ רבא "הכי קא אמר על מנת שיתכפר בהן ישראל ישראל אוכלן על מנת שיתכפר בהן כהן כהן אוכלן." שבאמת הגוי נותן לישראל לקיים את נדר של ישראל ולא שגוי יכול להקריב שלמים. ונחלקו המפרשים בתירוץ זו. ומשמע מרש"י (המפרש) (ד"ה הכי קאמר) שהגוי נותן הקרבן לישראל אחר שכבר הקדיש השלמים אבל ברש"י כתב יד (ד"ה שיתכפר בהן ישראל) מפרש "שאמר הע"כ הרי זו שלמים להקריבה בשם פלוני שנדר להביא שלמים דהנך ודאי נאכלים דהא בשביל ישראל קא אתו ומתנה הוא דיהיב ליה ע"כ." ומשמע שבזמן שהקדיש העכו"ם הקרבן הקדישו על מנת שינתן לישראל, ולא כהבנת המפרש שנתן אחר שכבר הקדיש. ונראה מכאן שיש אפשרות להקדיש דבר אף על פי שאינו יכול להקריב. ולפי הראשונים שנקטו בפשטות ששלמי עכו"ם נהפכים לעולה מתחלה ואין עכו"ם יכול להקדיש שלמים איך עכו"ם יכול להקדיש שלמים על מנת שתנתן לישראל? ואולי יש לומר יסוד בדיני הקדש והקרבה שהחסרון בהקדש עכו"ם הוא, שאינו יכול להקריב. וכיון שאינו יכול להקריב אז ממילא אין ההקדש חל אבל כשהקדיש העכו"ם על מנת שתנתן לישראל יש אפשרות להקריב אז ממילא ההקדש חל. ולפי זה צ"ל כשיטת רש"י כתב יד שבשעת ההקדש כבר התנו שזה על מנת שתנתן לישראל. ולפי מה שהבאתי לעיל מפירוש רש"י (המפרש) ששלמי עכו"ם הוי שלמים רק שיש להם דין עולה אז עכו"ם יכול להקדיש שלמים וגם יכול להקדיש על מנת שתנתן לישראל. ודבריו מובן שפיר. ורואים מכאן שעכו"ם יכול להקדיש דבר אף על פי שאינו יכול להקריב.

החילוק שבין הקדשה להקרבה גם נובע מתוס' בסוגיא דידן ולפי הערת הגרי"ז זצ"ל. ועיין בתוס' (ד"ה איש) שהקשה "ותימה דתיפוק לי מדכתיב גבי בעלי מומין ומיד בן נכר לא תקריבו מכל אלה הא תמימים תקריבו? ... וי"ל דאי לאו איש איש הוא אמינא בבעלי מומין הוא דקאי

בלאו, אבל תמימים נהי דליכא לאו איסורה מיהא איכא. ולפי תוס' צריך שתי פסוקים לרבות שעכו"ם נודרים נדרים שהפסוק "ומיד בן נכר" (ויקרא כ"ב) מלמד שרק בעלי מומין בלאו אבל תמימים עדיין באיסור, ו"איש איש" (ויקרא כ"ב) מלמד שאין איסור ומותר להקריב. וצ"ע בדברי תוס' אם אין לאו למה יהיה אסור להקריב? ועיין בחידושי הגרי"ז (שם) וז"ל "ביאור דבריהם דאה"נ דדין הקדשם הקדש ידעינן מקרא דבן נכר אבל דין הבאה לא הוי ידעינן דקרא דמיד בן נכר אתא רק לומר דבמקדיש בע"מ קאי בלאו, אבל אין מקריבין ממנו אפילו תמימים, והוה כמו דערכו נגנו וע"ז קאתי קרא דאיש איש דהוי בר הקרבה ג"כ. לפי דברי הגרי"ז, רואים שאמנם יש חילוק בין הקדשה להקרבה ובאמת יש אפשרות שמותר להקדיש אע"פ שאינו יכול להקריב. ועיין בגרי"ז בחידושו על הרמב"ם (מע"ה ק ג:ה) שמחלק אותו חילוק בדברי הרמב"ם, וז"ל "וכמבואר בסוגיא דמנחות שם לר"ע דאין להם רק עולות בלבד דמ"מ יכולין להפריש שלמים שיתכפר בהם ישראל והיינו משום דלא נתמעטו רק מהבאה שיהא הוא בעצמו המביא אבל ממעשה ההקדש לא נתמעטו."

ועיין בזבחים קטז. שנחלקו ר' יוסי ב"ח ור"א אם בני נח קרבו שלמים או לא. ועיין בשפת אמת וברש"ש הטוענים שזה אותו מח' של ר"ע ור' יוסי הגלילי בסוגיא דידן (מנחות עג:). אבל עיין בקרן אורה ובעולת שלמה שסוברים שהמח' ר' יוסי ור"א נוגע רק בבמות ועיין בדברי הקרן אורה שאפשר שר"ע מסכים בבמה שגוי יכול להקריב שלמים ואפשר שלפי ר' יוסי הגלילי אע"פ שבמזבח עכו"ם יכול להקריב שלמים אפשר שבבמה הוי אסור. ובאמת יש לחלק בין במה למזבח – כי יש להקשות למה עכו"ם אינו יכול להביא שלמים לר"ע או שהוא מופקע מהקרבת עצמו ואין שייכות לגוי בקרבן שלמים או ששייך שלמים לעכו"ם אלא זה רק דין בהקרבה שהעכו"ם אינו יכול להקריב שלמים וכמו שחילקנו לעיל. ואולי החילוק שבין במה למזבח הוא רק בנוגע לדיני הקרבה ולא לעצם הקרבן. ויש לומר שנחלקו ר' יוסי ור"א בתוך שיטת ר"ע שחד סבר שבן נח יכול להקריב בבמה כי החסרון שלו הוי מדיני הקרבה ובבמה יש דיני הקרבה שונים ולכן גוי יכול להקריב וחד סבר שהחסרון הוא בהקדש הקרבן, ובזה אין חילוק בין במה למזבח. אבל באמת עיין במנחת אברהם שהביא בשם הגרי"ז שיש חילוק בין קדשי במה לקדשי מקדש דהוי קדושות נפרדות ותורת קרבן שונים לגמרי א' מהשני. אבל י"ל כמו שהסברנו לעיל שזה גופא המח' בין ר' יוסי ור"א.

ו. טיבו של קרבן עכו"ם

יש לעיין בטיבו של קרבן עכו"ם האם זה אותו קרבן כקרבן ישראל רק שקרבן זה שייך לעכו"ם או האם יש בהחפצא של הקרבן עכו"ם קדושה אחרת לגמרי? ועיין במנחת אברהם (זבחים חלק ב' עמ' רסב) שהביא בשם הגרי"ז הסבר במח' ר"ש ור' יוסי בזבחים מה. בענין שייכות איסור פיגול, נותר, וטמא בקדשי עכו"ם. וז"ל המנחת אברהם "והנה ביסוד הדין בקדשי עכו"ם אין בהם פיגול נותר וטמא בי' הגרי"ז דאינו סתם מיעוטים בדין פיגול נו"ט, אלא הביאור הוא דקדשי עכו"ם חלוק בעצם החפצא מקדשי ישראל ואף שנתרבה מ"איש איש" דעכו"ם נודרין נדרים ונדבות כישראל נתרבה רק דיש דין קרבן עכו"ם. אבל חלוק הוא בעצם החפצא מקדשי ישראל, דיש קדשי ישראל ובהם נאמר כל הדינים של פיגול ונותר וטמא ויש קדשי עכו"ם שנתרבו לקרבנות ג"כ, וע"ז ממעט דקדשי עכו"ם לא נאמר הדינים של פיגול נותר וטמא אבל יסוד הדין הוא דהקדשי עכו"ם הוי סוג קדושה אחרת... ולפי זה עיקר פלוגתא דר"ש ור' יוסי הוא בעיקר הדין קדשי עכו"ם דר"ש ס"ל דהוא פרשה בפני עצמו וחלוק בחפצא קדושתו של קדשי עכו"ם מקדשי ישראל ור' יוסי חלוק בעיקר היסוד וסובר דקדושה אחת להם לקדשי ישראל וקדשי עכו"ם." ועיין במנחת אברהם (מנחות עמ' רסו) דנחלקו הגר"ח והחזון איש אם האיסור של "כליל תהיה" שייך גבי עכו"ם. ועיין שם, שצד אחד בחקירה הוא שאם האיסור נובע מקדושת הקרבן אז לא שייך לעכו"ם כי יש קדושה אחרת. ועיין במ"א שהביא מח' בין המנחת חינוך (מצוה תפד) והגר"ח בנוגע ליישום האיסור של גיזה ועבודה בקדשים לקדשי עכו"ם. לפי המנ"ח האיסור של גיזה ועבודה שייך לעכו"ם, אבל לפי הגר"ח אינו שייך. וזה גם כן תלוי בענינינו שאם האיסור נובע מקדושת הקרבן גבי עכו"ם יש לומר שהוי קדושה אחרת לגמרי.

ההבדל בין קדשי עכו"ם לקדשי ישראל עולה מתוך נקודה אחרת בסוגיא והיא הענין של מעמד העכו"ם כבעל הקרבן. נחלקו המפרשים בקרבן עכו"ם מי באמת בעל הקרבן. עיין לעיל בתוס' (סא: ד"ה בישראל) דמשמע שעכו"ם הוא בעל הקרבן כיון שיש זכות ליתן לישראל. אבל עיין בשיטה מקובצת (שם אות ב') וז"ל "אבל קרבן עכו"ם אין עכו"ם אוכלין את הבשר לפיכך אין להם דין בעלים." ולפי דברי השיטה מקובצת אין שום סוג של קרבן עכו"ם רק יש קרבן שעכו"ם מביא אבל אין להם שום

בעלות בזה. ואולי לפי זה יכול לתרץ קושיית המפרשים. ועיין בצאן קדשים (מנחות עג:) שהקשה "דבמסכת נדרים לה: איבעיא הני כהני שליחי דידן או שליחי דרחמנא ונ"מ לענין מודר הנאה ותפשוט מסוגיא זו דשליחי דרחמנא נינהו מדאשמעינן מ'איש איש' לרבות שמקבלים קרבנות מנכרים ואנן קיי"ל דאין שליחות לנכרי... ואי אמרינן דהני כהני שליחי דידן האיך יכול הכהן להקריב קרבן נכרי ולעשות שליחות נכרי אלא ע"כ דשליחי דרחמנא?" ומתרץ הצ"ק "דבאמת דוקא אינהו לדידן אבל אינן לדידהו הווה להו שליח." אבל יש לישב באופן אחרת לגמרי שלפי השיטה מקובצת העכו"ם אינו נקרא בעלים על הקרבן ולכן זה לא נקרא שליחות לעכו"ם. זה רק שליחות לקרבן שהעכו"ם מביא, וזה אינו נגד הדין ד"אין שליחות לעכו"ם". אבל באמת לפי דברינו לעיל, גם כן יש לתרץ שכל המח' בנדרים היא בנוגע לקדשי ישראל ששמה יש ספק אי הוי שלוחי דרחמנא או שלוחי דידן, אבל קדשי עכו"ם שונים לגמרי ואולי זה סוג אחרת ושם פשוט שכהנים הם שלוחי דרחמנא. ולכן א"א להוכיח מא' לשני.

ולפי דברי השיטה מקובצת שאין הגוי בעל על קרבנו יש לישב קושיא אחרת של הצ"ק. הצ"ק מקשה "יש מקשים דאיתא במסכת בבא מציעא עא: ד'אדם כי יקריב מכם' לרבות הגרים והקשו 'אדם' ל"ל דשמעינן מ'איש איש' לרבות דאפילו נכרים נודרים נדרים ונדבות וכ"ש גרים?" וע"ש מה שתירץ. ויש לתרץ שקרבן גר שונה לגמרי מקרבן עכו"ם. שגר בעל על הקרבן שלו ועכו"ם אינו בעל על קרבנו אז א"א לדון בדרך כל שכן. גם לפי דברי הגרי"ז לעיל קדושת קרבן של עכו"ם שונה לגמרי מקדושת קרבן של גר ואין שום כ"ש מאחד לשני.

כפי שראינו יתכן שאע"ג שיש קרבן ומנחה לגוי יש לחלק בין קרבן ישראל לקרבן עכו"ם. ואולי לפי זה כל התופעה שקרבן עכו"ם נהפך משלמים לעולה שהיא עובדא שכל כך זרה – אולי זה קורה רק בקרבן עכו"ם מכיון שקרבן עכו"ם שונה לגמרי ויש לו דינים והלכות אחרות. ובדרך כלל לא אשכחינן דבר זה גבי קרבן ישראל.